

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Ярослав ЛАЗУР

« ____ » _____ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВознавство

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Освітня програма	Німецька мова і література
Предметна спеціальність (спеціалізація)	035.043 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Правознавство» для здобуття вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки**, спеціальності **035 Філологія**, предметна спеціальність (спеціалізація) **035.043 Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно)**, перша – німецька, освітньої програми **Німецька мова і література**.

Розробник: Болдижар С.М. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Завідувач кафедри _____ Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
протокол № 2 від 08 вересня 2025 року

Голова науково-методичної комісії _____ Павло ЧЕРЕВКО

© Болдижар С.М., 2025 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет, 2025 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	2-й	2-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,4 самостійної роботи студента – 2,6	1-й	1-й
	Лекції:	
	24	8
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:	
	46	78
Форма підсумкового контролю: усна		

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» є формування у студентів відповідного рівня правової свідомості, що дозволить їм орієнтуватися у суспільних відносинах, які регулюються та охороняються правом, діяти відповідно до закону в процесі життя.

Завданням курсу є вивчення студентом історії виникнення держави, права, оволодіння та засвоєння основних юридичних категорій, закономірностей, понять, зокрема, держави, права, правоутворення, правореалізації, законності і правопорядку, правомірної та протиправної поведінки, а також юридичної відповідальності

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен освоїти наступні компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

Фахові та предметні (спеціальні) компетентності:

ФК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ФК 13. Здатність до організації ділової комунікації.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 1. Історія та культура України;

ОК 2. Філософія.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Німецька мова і література», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПР):

Програмні результати навчання	Шифр ПР
Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.	ПРН 1
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.	ПРН 4
Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.	ПРН 5

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Правознавство»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПР
Знати основні концепції і методи комунікативної політики, вміти застосовувати психологічні особливості поведінки людей в процесі спілкування	ПР 1
Вміти усестороннє застосовувати сучасні технології та методики отримання інформації для досягнення максимального професійного результату	ПР 2
Знати загальні принципи та засади функціонування людського суспільства та держави, володіти методикою суспільного впливу	ПР 4
Розвивати вміння максимально суспільно ефективною комунікації з членами суспільства, застосовуючи знання у дотичних наукових сферах	ПР 5

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультація.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, розповідь, навчальна дискусія, самостійна робота.

Методи навчання: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувач освіти за результатами заліку:

Оцінка відмінно (A) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (B) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (С) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач освіти припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (E) виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачу дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Основні характеристики держави

Поняття та основні ознаки держави. Політичні та соціальні чинники, що зумовили виникнення держави. Основні теорії походження держави. Функції держави. Класифікація держав за їх формою. Механізм держави. Хронологічний перелік держав, які існували на території сучасної України. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Загальна характеристика правової держави.

Тема 2. Основні характеристики права

Поняття та основні ознаки права. Етапи виникнення права. Поняття та види соціальних норм. Спільні та відмінні ознаки права й інших соціальних норм. Структура норми права. Правовідносини та їх склад. Система права та система законодавства. Конституція: поняття й види. Закони і підзаконні нормативні акти. Законність, її принципи та гарантії. Правова поведінка, її види. Правопорушення, його основні елементи. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види.

Тема 3. Основи конституційного законодавства України

Конституція України – основний Закон держави. Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Види референдумів. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання. Громадянство України. Поняття виборчої системи. Проведення виборів в Україні. Порядок висування кандидатів у народні депутати в Україні. Основи правового статусу народного депутата України. Вибори Президента України. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Структурні органи, посадові особи та апарат Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні. Правовий статус і компетенція Президента України. Секретаріат Президента України. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження. Центральні та місцеві

органи виконавчої влади. Поняття і система органів місцевого самоврядування. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 4. Судова система та правоохоронні органи України.

Правозахисна діяльність. Функції судової влади. Основні принципи судоустрою та судочинства. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України. Система правоохоронних органів України. Органи прокуратури. Органи внутрішніх справ України. Служба безпеки України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Адвокатура в Україні. Нотаріат в Україні.

Тема 5. Цивільне законодавство

Цивільне право України: поняття і система. Поняття і структура цивільного законодавства. Цивільно-правові відносини та їх склад. Правочини. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Цивільні право- і дієздатність. Поняття договору і його види. Поняття, основні ознаки, види юридичних осіб. Відповідальність у цивільному праві. Право власності та інші речові права. Форми власності. Суб'єкти права власності. Захист права власності. Зобов'язання у цивільному праві. Види зобов'язань. Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право. Спадкування за законом і заповітом.

Тема 6. Житлове законодавство

Житлове право України: поняття і предмет правового регулювання. Право громадян на житло і форми його реалізації. Порядок надання житла громадянам, які потребують поліпшення житлових умов. Договір житлового найму. Права та обов'язки власників та наймачів житлового приміщення. Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму. Приватизація державного житлового фонду.

Тема 7. Сімейне законодавство

Законодавство України про шлюб та сім'ю. Шлюб. Умови вступу до шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя. Шлюбний контракт. Припинення шлюбу та визнання його недійсним. Права та обов'язки матері, батька та дитини. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування.

Тема 8. Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист

Предмет і система трудового права. Джерела трудового права. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст. Прийняття на роботу. Підстави і порядок припинення трудового договору. Колективні договори та угоди. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Оплата праці. Трудова дисципліна. Дисциплінарний проступок. Матеріальна відповідальність. Види матеріальної відповідальності. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів. Соціальне забезпечення як галузь права. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні. Види державних допомог сім'ям з дітьми.

Тема 9. Господарське та фінансове законодавство

Поняття і предмет правового регулювання господарського права України. Поняття підприємницької діяльності. Вимоги до підприємницької діяльності. Види підприємницької діяльності. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Припинення підприємницької діяльності. Поняття і види підприємств. Господарські товариства. Об'єднання підприємств. Фінансове право України: поняття і предмет

правового регулювання. Система та джерела фінансового права. Поняття, функції та види податків. Платники податків та об'єкти оподаткування. Поняття, функції та структура банківської системи України.

Тема 10. Екологічне і земельне законодавство

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права а обов'язки громадян. Екологічні права та обов'язки громадян. Право природокористування. Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Відповідальність за порушення екологічного законодавства

Тема 11. Основи адміністративного права

Адміністративне право і державне управління. Загальні засади діяльності та статус державних службовців. Адміністративні правопорушення та їх суб'єкти. Поняття, склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних стягнень. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Тема 12. Основи кримінального права

Поняття кримінального права. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Кримінальна відповідальність та її підстави. Обставини, що виключають кримінальну відповідальність: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця. Мета покарання та його види. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усе	у тому числі					усе	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Основні характеристики держави	8	2	2	-	-	4	7	1	-	-	-	6
Тема 2. Основні характеристики права	8	2	2	-	-	4	9	-	2	-	-	7
Тема 3. Основи конституційного законодавства України	8	2	2	-	-	4	7	1	-	-	-	6
Тема 4. Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність	8	2	2	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Тема 5. Цивільне законодавство	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	7
Тема 6. Житлове законодавство	5	2	-	-	-	3	7	1	-	-	-	6
Тема 7. Сімейне законодавство	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	7
Тема 8. Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист	8	2	2	-	-	4	8	-	1	-	-	7

Тема 9. Господарське та фінансове законодавство	8	2	2	-	-	4	7	1	-	-	-	6
Тема 10. Екологічне і земельне законодавство	7	2	2	-	-	3	7	1	-	-	-	6
Тема 11. Адміністративне законодавство	6	2	-	-	-	4	7	-	1	-	-	6
Тема 12. Кримінальне законодавство	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	7
ВСЬОГО	90	24	20	-	-	46	90	8	4	-	-	78

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні характеристики держави	2	-
2	Основні характеристики права	2	2
3	Основи конституційного законодавства України	2	-
4	Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність	2	-
5	Цивільне законодавство	2	-
6	Житлове законодавство	-	-
7	Сімейне законодавство	2	-
8	Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист	2	2
9	Господарське та фінансове законодавство	2	-
10	Екологічне і земельне законодавство	2	-
11	Адміністративне законодавство	-	-
12	Кримінальне законодавство	2	-
Разом		20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні характеристики держави	4	6
2	Основні характеристики права	4	7
3	Основи конституційного законодавства України	4	6
4	Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність	4	7
5	Цивільне законодавство	4	7
6	Житлове законодавство	3	6
7	Сімейне законодавство	4	7
8	Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист	4	7
9	Господарське та фінансове законодавство	4	6
10	Екологічне і земельне законодавство	3	6
11	Адміністративне законодавство	4	6
12	Кримінальне законодавство	4	7
Разом		46	78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Основи правознавства: Методичний посібник /О. В. Коротюк, М. Г. Коротюк, А. О. Монаєнко. Київ: Видавництво «ОВК», 2024. 244 с.
2. Терлецький Д., Афанасьєва М., Батан Д., Бальцій Ю., Волкова Д., Єзеров А., Крусян А., Кулі-Іванченко К., Мішина Н., Олькіна О., Панасюк В. Конституційне право: навч. посібник /за заг. ред. Д. Терлецького; НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 584 с.
3. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. /[Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.]; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 420 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : посіб. для підгот. до заліків та іспитів /В. І. Тютюгін, М. А. Рубашенко ; відп. ред. В. І. Тютюгін. 7-ме вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2024. 250 с.
5. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.

Допоміжна література:

1. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
2. Бисага Ю.М., Бисага Ю.Ю., Берназюк І.М., Крегул Я.М. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
3. Податкове право України: навч. посіб. /[Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Проць І.М. та ін.]. Львів : СПОЛОМ, 2023. 362 с.
4. Господарське право: підручник /О. П. Подцерковний, В. Г. Олюха, О. О. Квасніцька [та ін.]; за ред. О. П. Подцерковного. 4-те вид., доп. і перероб. Одеса: Фенікс, 2024. 584 с.
5. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. /О. В. Попович, Л. В. Томаш, П. П. Латковський, А. Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.
6. Правознавство та правові основи цивільного захисту України. Навчальний посібник: видання 2-ге, перероблене і доповнене /Р.С. Яковчук, Д.О. Чалий, Є.В. Кобко, А.В. Саміло, Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2023. 532 с.

7. Сімейне право України: Підручник /Дзера О. В., Бондар Т.В. Київ: Юрінком Інтер, 2023. с. 520.
8. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: Алерта, 2024. 452 с.
9. Правознавство. Курс лекцій: навч. посіб.; за заг. ред В. О. Ананьїна. Київ : ІСЗЗІ КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 267 с.
10. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. 376 с.
11. Фінансове право України: навчальний посібник /[М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський]. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с
12. Цивільне право. Загальна частина: навч. посіб. /[О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.]; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України – Закон України від 28 червня 1996 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text)
2. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/55-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/55-12#Text)
3. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text)
4. Бюджетний кодекс України від 08 жовтня 2010 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text)
5. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n4127](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n4127)
6. Водний кодекс України від 06 червня 1996 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/213/95-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/213/95-%D0%B2%D1%80#Text)
7. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text)
8. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text)
9. Житловий кодекс України від 30 червня 1983 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5464-10#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5464-10#Text)
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2747-15#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2747-15#Text)
11. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08)
12. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text)
13. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text)
14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text)
15. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text)
16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Прийнята і проголошена Радою Європи 04 листопада 1950 року [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text)
17. Конвенція про права дитини. Схвалена резолюцією [Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 р.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text) [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text)

18. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
19. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
20. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
21. Про правонаступництво: Закон України від 12 вересня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1543-12#Text>
22. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
23. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2494-12#Text>
24. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2365-14#Text>
25. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
26. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня грудня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#n357>
27. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/987-12#Text>
28. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
29. Про засади державної мовної політики: Закон України від 3 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text>
30. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
31. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
32. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1382-15#Text>
33. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України 25 березня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
34. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12 грудня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1975-12#Text>
35. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/93-15#Text>
36. Про регламент Верховної Ради України. Закон України від 10.02.2010 р: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>
37. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/116/95-%D0%B2%D1%80#Text>
38. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
39. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/586-14#Text>
40. Про Конституційний суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
41. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
42. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
43. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-12#Text>

44. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
45. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3425-12#Text>
46. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3356-12#Text>
47. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
48. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1045-14#Text>
49. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>
50. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
51. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1788-12#Text>
52. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1058-15#Text>
53. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/755-15#Text>
54. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 червня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2482-12#Text>
55. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1264-12#Text>
56. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
57. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
58. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
59. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1576-12#Text>
60. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386>
61. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>
62. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 111 січня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2210-14#Text>
63. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1057-15#Text>
64. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18 травня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>
65. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2947-14#Text>
66. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15#Text>
67. Цивільний процесуальний кодекс України від 16 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
68. Про національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Інтернет ресурси з проблем правознавства:

1. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua> - Офіційне Інтернет-представництво Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.carpathia.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Закарпатської обласної державної адміністрації
5. <http://www.zakarp.at-rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Закарпатської обласної ради.
6. <http://www.un.org> - Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй.